

SK GN

PERSMAP BRUTE PASSIE

INHOUD

1. Korte projectbeschrijving	p 2
2. Credits	p 3
3. Dramaturgisch interview	p 4
4. Curricula van de makers	p 12
5. Speellijst	p 14
6. Beeldmateriaal	p 15
7. Contact	p 16

1. KORTE PROJECTBESCHRIJVING

BRUTE PASSIE

“Mijn leven lang heb ik nooit een moment van onzekerheid gekend over de vraag wat Bachs meest aangrijpende compositie is. Zonder enige twijfel de Matthäus Passion. Noch qua lengte, nog qua ontroerende kracht is er ook maar iets dat daarmee te vergelijken valt. “

Maarten ‘t Hart

Valentijn Dhaenens en Sara Salvénius brengen een brute, hedendaagse interpretatie van de Matteüs Passie, het meesterwerk van Johann Sebastian Bach. Met hun stem en accordeon als medium voor de verwarde en treurende stemmen van het koor in de Passie. Het volk, dat daarin aan het woord komt, begrijpt niet wat er rondom zich gebeurt. Een gevoel van machteloosheid heeft de overhand, hoewel ze met veel zijn. Ze contempleren, ze stellen vragen, maar blijven verstoken van antwoorden, grijpen niet in en beginnen akelig veel op onszelf te lijken.

Die centrale rol voor de meerstemmigheid van het volk in *Brute Passie* ligt in de lijn van vorige voorstellingen van Valentijn zoals *BigMouth*, *SmallWar* en *Het Gezin van Paemel*, waarin hij telkens als solitair figuur een veelheid aan personages belichaamt en stem geeft.

Brute Passie is een moderne contemplatie op lijden met haar voeten in een eeuwenoude traditie. Kan een oud meesterwerk met ons communiceren over de situatie waarin we ons vandaag bevinden?

Sara en Valentijn leerden elkaar kennen tijdens de creatie van *Het Gezin van Paemel* (2021). Ze delen een fascinatie voor lijden als thema in de muziek en als fenomeen doorheen de (kunst)geschiedenis als ook in de wereld vandaag en in hun persoonlijke levens. Samen tasten ze de lijdensweg uit de Passie met stille hoop op inzicht en verbinding.

2. CREDITS

Creatie: Sara Salvéius (accordeon & spel), Valentijn Dhaenens (concept & spel) en Chloé Wasselin Dandre (scenografie & kostuumontwerp)

Stage: Sien Wils

Regie-assistentie & Dramaturgie: Tineke De Meyer

Zakelijk leiding en coördinatie: Korneel Hamers

Spreiding en tourneeplanning: Thassos

Persmap: Elisa Demarré

Promotiebeeld: Frieke Janssens

Productie: SKaGeN & De Studio, PerPodium

Met de steun van: De Vlaamse Gemeenschap en Tax Shelter

3. DRAMATURGISCH INTERVIEW

Deze tekst is een neerslag van de **podcast** waarin makers Valentijn Dhaenens, Sara Salvéius en Chloé Wasselin Dandre in gesprek gaan met cultuurfilosofe Marlies De Munck. Ze doceert esthetica en muziekfilosofie aan de Universiteit Antwerpen en schrijft geregeld columns voor de krant De Standaard en het weekblad Knack.

Dit gesprek kunt u beluisteren via soundcloud.com (klik op link)

De inhoud is rechtevrij. Indien u tekstfragmenten wenst te gebruiken, vindt u die hieronder. Gelieve aandachtig te zijn voor de context van de gekozen fragmenten. Bij gebruik graag eerst contact opnemen met korneel@skagen.be.

‘Erbarme Dich, Ontferm U over ons: We zullen de veelheid van stemmen verklanken en af en toe de grenzen van de waanzin opzoeken, zoals onze tijd ook tegen de waanzin aanleunt’. Een gesprek over de hedendaagsheid van de Matteüs Passie

M: Hoe is het idee ontstaan om iets met de Matteüs Passie te doen?

V: Ik heb op het Lemmens kunsthumaniora in Leuven gezeten toen de richting Woord-Drama daar heel nieuw was en er nog veel muziekvakken werden gegeven. Ik was de enige jongen die toneel deed dus was omgeven door muziekstudenten. Het Lemmens Instituut is van oorsprong een Jezuïeteninstelling dus de Matteüs Passie is daar iets heiligs. Ieder jaar voerden ze er afwisselend of de Matteüs of de Johannes Passie op. Er was geen apart programma voor de toneelstudent, dus ieder jaar rond Pasen zong ik samen met de muzikanten, een beetje als een toerist, de Passies.

Vanuit mijn opvoeding had ik geen kennis van klassieke muziek meegekregen, maar in tegenstelling tot veel andere klassieke muziek die ik op die leeftijd leerde kennen, vond ik de Matteüs Passie muzikaal toegankelijk. En het samen zingen was het dichtste wat tot dan toe bij een religieus gevoel kwam. Het was gewoon samen zingen met mijn schoolvrienden, er was niets heiligs of ver van mijn bed aan.

“Er ging als jongen een wereld voor mij open dat er in een muziekstuk zoveel verscholen kan zitten, wat daar de betekenis van is en hoe wij vandaag nog altijd in de moraal leven die erin wordt beschreven.”

Pater Van Reet gaf les in het instituut en was een heel nare, strenge man. Maar als hij les gaf over de Matteüs Passie kwam iets in hem los. Ik snapte maar een fractie van alles wat hij uitlegde, maar was enorm gefascineerd door alle symboliek en wiskunde die in de Passie verborgen zat. Er ging een wereld voor mij open dat er in een muziekstuk zoveel verscholen kan zitten, wat daar de betekenis van is en hoe wij vandaag nog altijd in de moraal leven die daarin wordt beschreven.

Die verwondering is blijven sluimeren als ook het verlangen om iets theatraals te doen met de Passie. Ik durfde er niet goed aan beginnen, misschien wachtte ik op een signaal van boven, maar toen heb ik op een gegeven moment toch de knoop doorgehakt. Ik vroeg Sara of ze dat samen met mij wilde doen en gelukkig zei ze ja.

M: Vanwaar de titel?

Ik heb de voorstelling *Brute Passie* genoemd omdat mij dat ruimte geeft. Het is mijn intentie om er bruut mee om te gaan, Pater Van Reet zou het vast heel slecht vinden. Ik wil onderzoeken of ik aan de hand van mijn taal als theatermaker iets uit de Matteüs Passie kan halen. Het zal dus zeker geen versie zijn die heel trouw blijft aan het origineel. Veel Bach kenners zijn van mening dat er niet aan gemorrelt mag worden, dat het perfect is zoals het is. Die mensen zullen we wellicht tegen de borst stoten. De Passie maakt een gevoel los, ook bij mensen die niet gelovig zijn, en ik hoop ook met onze voorstelling een soortgelijke emotionele ervaring te bereiken.

“De Passie maakt een gevoel los, ook bij mensen die niet gelovig zijn, en ik hoop met onze voorstelling, met mijn taal als theatermaker een soortgelijke emotionele ervaring te bereiken.”

M: Sara, heb jij een klassieke opleiding gehad?

S: Ja, ik heb aan het Conservatorium van Gent klassieke accordeon gestudeerd bij Philippe Thuriot. Ik heb er ook Bach bestudeerd en er een grote liefde voor barokmuziek aan overgehouden. Uiteraard gaat het bij de combinatie accordeon en barokmuziek altijd over interpretatie. *(Het instrument dateert van na de muzikale barokperiode nvdr).*

Toen Valentijn mij de vraag stelde, was ik tegelijk vereerd, geïntrigeerd en ook wel wat angstig. Er wordt heel heilig gedaan als het op Bach aankomt, alsof je niet aan de muziek zelf mag raken. Er zijn sowieso al veel sceptici tegenover het uitspreken van accordeon en Bach in één zin. Maar toen in ons gesprek duidelijk bleek dat Valentijn op zoek was naar meer dan enkel spelen wat er staat, om er een brute versie van te maken, dan werd ik heel enthousiast.

M: Het klinkt als een gigantische uitdaging om een werk dat voor een grote bezetting is geschreven met twee mensen recht te houden. Maar het is het oerscript dat ten grondslag aan de voorstelling ligt. Volgen jullie de partituur in zijn geheel of maken jullie coupures?

V: We zitten nu nog in de sprokkelfase. Dat klinkt waarschijnlijk laat, een maand voor de première. We gaan volledig door de Passie, we slaan niets over, maar we gaan er wel wat met de grove borstel door. We bekijken elk stuk en we zoeken naar een interpretatie of naar iets wat wij ermee kunnen doen. We blijven dus niet slaafs trouw aan het origineel. Momenteel herschik ik stukken ervan die ik groepeer rond centrale thema's die doorheen de Passie terugkomen zoals de Judaskus. Die bal ik samen tot één ervaring over verraad.

Ik ga af en toe zingen ook al ben ik niet geschoold. Ik hoop daarmee een andere ervaring te bereiken dan de geschoolde, overigens prachtige, uitvoeringen die we al kennen. Ik wil liever iets tonen dat nog niet is gemaakt en naast die uitvoeringen kan bestaan.

M: Ook binnen de muziekfilosofie is er een lopende discussie over het verschil tussen muzikale uitvoeringen binnen de muziekwereld versus binnen het theater. Theater lijkt gekenmerkt door vrijheid nemen met betrekking tot het bronmateriaal. In de klassieke muziekwereld heerst een andere publieke opinie over wat je mag doen met repertoire. Je ziet dat goed in opera bijvoorbeeld, de scenografie mag hedendaags zijn maar aan de muziek mag niet worden getornd. Hier gaan jullie een stap verder.

V: Ik ben mij daar gelukkig niet al te bewust van, voor Sara ligt dat wellicht anders. Wij kunnen als theatermakers niet anders natuurlijk. We passen de manier waarop we theater maken toe op dit muziekstuk. Puristen zullen dus zeker uit de zaal weglopen.

M: Maar jullie publiek is een theaterpubliek.

V: In de eerste plaats wel, maar ik hoop toch ook mensen te kunnen aanspreken die niet alleen naar het theater gaan.

M: Dat leidt ons tot de vraag: je zou dit ook gewoon als een theatertekst kunnen brengen. Waarom dan toch de muziek erbij houden? Als ik het vanuit mijn discipline beschouw, zijn er veel verschillende visies over wat muziek met iemand doet. In de Passie staat het lijden centraal. Eén van de kritieken is dat je door het esthetiseren net een afstand creëert. Ik neem opnieuw opera als voorbeeld. Dat creëert als genre een grotere afstand dan theater, waarin je dichterbij het gevoel kunt zitten. Het antwoord daarop is dat je in de muziek lagen kunt toevoegen van extra gevoelens, zoals hoop of spanning of troost. In een tekst krijg je dat veel moeilijker geklaard. Kijken jullie daar ook op die manier naar?

V: Wat mij aantrekt in de Matteüs Passie is duidelijk de muziek en niet de tekst. Ik zie in de transcriptie van de tekst geen toneelstuk. Ik wil liever de muziek vertalen naar iets waarbinnen ik dan wel met tekst werk dan dat ik mij uitsluitend op de tekst zou baseren. De tekst van de Passie is soms zelfs wat klungelig in vergelijking met het niveau van de muziek van Bach. Als je de tekst uitlicht, zouden mensen zelfs wat teleurgesteld zijn.

M: Het is wel vaker de opmerking dat de teksten van Picander (pseudoniem voor Christian Friedrich Henrici nvdr), de vaste tekstleverancier van Bach, niet steeds hetzelfde niveau als de muziek halen. Maar als Bach er dan muziek van maakt, is het geen probleem meer.

V: Dat is sowieso mijn ervaring met muziek. Ik ben iemand die vaak niet weet waar de muziek in popliedjes over gaat. Ik vind de muziek prachtig en die zing ik lustig mee zonder er mij van bewust te zijn dat het soms over de vreselijkste dingen gaat. Ik hoop dus dat we de muziek en het gevoel die de muziek oproept, kunnen vertalen in de theatrale ervaring eerder dan de tekst.

“ Ik zie in de transcriptie van de tekst geen toneelstuk. Ik wil liever de muziek vertalen naar iets waarbinnen ik dan wel met tekst werk. Ik hoop dat we zo de muziek en het gevoel die de muziek oproept, kunnen vertalen in een theatrale ervaring.”

M: Chloé, hoe ga je daar als vormgever mee om? Muziek is zo ongrijpbaar en staat hier toch centraal. Vraagt dat van jou een andere aanpak? Hoe kwam jij bij het project terecht?

C: Toen ik de vraag kreeg van Valentijn vertelde hij enthousiast over de Matteüs Passie. Ik was ook heel enthousiast over opnieuw met hem samenwerken (*Valentijn en Chloé werkten eerder samen tijdens ‘Schaambot’ nvdr*) en over het samenwerken met Sara als accordeonist, werken met de muziek van Bach, maar niet zo enthousiast over Jezus. Ik heb zelf een moeilijke relatie met de katholieke kerk. Ik ben katholiek opgevoed, maar heb mezelf een paar jaar geleden laten ontdopen. Het is een beetje liefde, maar vooral een haat-relatie. Ik heb mijn tijd genomen om na te denken en te lezen voor ik een beslissing nam, want ik wilde ook geen negatieve energie binnenbrengen in het project.

Valentijn zei vanaf het begin dat het voor hem niet ging over het lijden van Jezus, maar over een meer hedendaagse en algemenere vorm van lijden en dat sprak me dan wel weer aan. Zoals steeds in de samenwerkingen met Valentijn is de creatie periode een soort onderzoeksperiode voor iedereen samen, als een gedeeld atelier. Ik kan ook boeken meebrengen, dingen laten zien, werken met stof en materie. Het is fijn om tegelijk volledige vrijheid te krijgen en samen in de ruimte te zijn en elkaar te inspireren. We hebben ook samen musea bezocht om te bestuderen welke representaties bestaan.

De titel ‘Brute Passie’ heeft me geïnspireerd tot het startpunt van mijn vormgeving waarin ik de Arte Povera, letterlijk arme kunst, als referentie gebruik zonder in de valkuil te trappen waarin we het idee van afval of armoede gaan romantiseren op een voyeuristische of foute manier.

De titel *Brute Passie* heeft me geïnspireerd tot het startpunt van mijn vormgeving waarin ik de Arte Povera, letterlijk arme kunst, als referentie gebruik. Al heel snel kwam de vraag hoe we die kunnen toepassen zonder dat het een esthetiek wordt, zonder in de valkuil te trappen waarin we het idee van afval of armoede gaan romantiseren op een voyeuristische of foute manier. Of armoede en lijden aan elkaar gelijkstellen, wat niet per sé zo is. Dat heeft me tot een eerder associatief denken gebracht waarin ik vertrek vanuit symbolisme en oude en hedendaagse rituelen. Nu onderzoek ik hoe het zou zijn om een grote lap stof op scène te hebben, hoe ik die kan bewerken om er een textuur in te brengen.

M: Ik kan me voorstellen dat het heel makkelijk is om toch in de eerder traditionele symboliek terecht te komen omdat de thema's van de Passie zo universeel zijn. Lijden, liefde, verraad. Er zit in onze cultuur een grote bedding waar je makkelijk

in verzeilt, dat is ook niet erg. Maar als je persoonlijk het gevoel hebt dat je er iets anders mee wilt doen, werkt het wellicht prikkelend om andere wegen te bewandelen.

V: Het is alsof ik Chloé en mezelf verplicht daar naar te kijken, ik zou het vanuit mezelf ook niet meteen doen. Ik hoop dat we met de mensen die dit nu maken genoeg samenbrengen zodat het sowieso hedendaags zal zijn. We zullen ons niet laten verleiden tot een plechtige, 'trouw aan het origineel', of zeker niet 'trouw aan de Kerk' voorstelling. Ik ben zelf heel benieuwd wat die botsinkjes met ons doet. Dat vind ik één van de interessantste dingen aan samen toneel maken, meer dan als acteur in het concept van een regisseur spelen. Hoe wij samenwerken, maakt het voor mij uniek.

M: Op zich is het wel grappig omdat je bijna vanzelf terecht komt in parallellen met alle controverses rond de figuur van Jezus, het volgen van hem, het instituut dat uit hem is voortgekomen. Ik denk zelf spontaan aan de scène uit 'The Life of Brian' waarin hij zegt: "Stop met mij te volgen, jullie zijn allemaal individuen!". En iedereen volgt almaar die figuur. Dat is eigenlijk een prachtige en treffende scène. Naar mijn gevoel was de boodschap van Jezus net om dat niét te gaan doen, net niet te institutionaliseren of er een soort leider-volgers situatie van te maken. In zekere zin denk ik dat je wel aan de geest van een werk kunt trouw blijven zonder dat je het hoeft te zien als een museumstuk dat je moet oppoetsen.

V: Die vraag zweeft ook over mijn andere voorstellingen en blijft vandaag relevant. Waarom hebben mensen een leider nodig? Of waarom denken we dat we iemand nodig hebben om te volgen? Je voelt ook nu dat, als er een crisis in de wereld komt er naar figuren wordt gekeken die dan een zogezegde waarheid in pacht hebben of een soort zekerheid uitstralen. We leven zo individualistisch, maar als het erop aankomt, hebben we dan toch de neiging om iemand te volgen die voor ons bepaalt hoe het moet. En vinden we comfort in er knikkend achteraan lopen. Dat zit zo vervat in dit verhaal.

"Ook het koor begrijpt niet wat er gebeurt. Dat komt steeds in mijn gezicht geworpen, sinds we hier aan werken. De meeste mensen in mijn beperkte bubbel begrijpen ook niet waar we naartoe gaan. Het is een enorm verwarrende tijd en in de Passie zijn heel veel punten van herkenning te vinden. Of je kunt het er in ieder geval heel makkelijk op projecteren. Vooral het koor, het volk dat vraagt waarom hij gestraft moet worden terwijl ze hem veroordelen."

In het koor van de Matteüs Passie worden veel vragen gesteld, het koor begrijpt niet wat er gebeurt. Dat komt steeds in mijn gezicht geworpen, sinds we hier aan werken. De meeste mensen in mijn beperkte bubbel begrijpen ook niet waar we naartoe gaan. Niemand lijkt te snappen wat er gebeurt. We worden elke dag verrast door een of andere uitspraak, Europa maakt een enorme ruk naar rechts. Maar ik ken niemand die ook hunkert naar die verrechtsing, of het terugplooiën op onszelf, naar duidelijkheid en geen of weinig barmhartigheid tonen. Nu is er geen tijd voor barmhartigheid, maar tijd om onze kracht te vinden en onze legers te bewapenen. Ik krijg schrik van die cyclus. Als puber dacht ik dat het altijd alleen maar beter zou worden, op zijn minst vredevoller. Dat het internet verbindend zou zijn en we elkaar zouden leren begrijpen door te kunnen communiceren, dat oorlog overbodig zou worden. Dan snap je niet hoe het nu toch weer helemaal die andere richting uitgaat, net mede door het internet. Het is een enorm verwarrende tijd en in de Passie zijn heel veel punten van herkenning te vinden. Of je kunt het er in ieder geval heel makkelijk op projecteren. Vooral het volk dat vraagt waarom hij gestraft moet worden terwijl ze hem veroordelen.

M: Het is treffend als je louter geografisch kijkt naar waar het verhaal van de Passie zich afspeelt. Op dit moment heerst daar nog steeds een waanzinnige verwarring waarbij zoveel mensen zich slachtoffer voelen en nooit dader zijn. Heeft dat jullie geïnspireerd?

V: Initieel was dat slechts vaag de bedoeling, nu wordt het meer op scherp gesteld. We hebben de oefening gemaakt om alle vragen uit de Matteüs Passie te halen, want eigenlijk is het één grote vraag: 'Waarom heeft u mij verlaten?'. We kunnen dat even goed vertalen naar: 'Waarom moet dit allemaal gebeuren? Wat is de zin hiervan?'. Het niet begrijpen hoe de wereld zijn gang gaat en er zelf geen invloed op hebben. Alsof we slachtoffer zijn van een zich steeds herhalende cyclus. Ondanks

onze beste bedoelingen en de liefde die we voelen voor onze kinderen en onmiddellijke naasten, maar dus niet voor zij die buiten die cirkel vallen.

“Eigenlijk is het één grote vraag: ‘Waarom heeft u mij verlaten?’. We kunnen dat even goed vertalen naar: ‘Waarom moet dit allemaal gebeuren? Wat is de zin hiervan?’. Het niet begrijpen hoe de wereld zijn gang gaat en er zelf geen invloed op hebben.”

M: Dat universele blijkt moeilijk. Sara, als er één componist wordt beschouwd als iemand die een universele, haast mathematische taal heeft ontwikkeld, dan is het wel Bach. Voel je dat aan als iets wat juist mogelijkheden tot expressie geeft?

S: Dat is geen gemakkelijke vraag. Als puur uitvoerend muzikant is het nog steeds het mooist exact hoe Bach het heeft geschreven. Maar binnen deze context waarin we met het materiaal iets maken dat geen concert is, is het fijner om er de essentie uit te halen en het vervolgens te transformeren tot iets anders. Ik werk vooral vanuit mijn gevoel. Ik heb de partituren gekocht, geluisterd naar de Matteüs Passie en met potlood en ezelsoortjes de passages aangeduid die mij inspireerden tot er iets mee doen met accordeon of zang van Valentijn. Als ik er nu op terugkijk, wil ik een aantal dingen uitvoeren zoals het er staat, ook al blijft het interpretatie omdat het door een accordeon wordt gespeeld en niet een orkest. Uit andere stukken haal ik een thema of een bepaalde melodische lijn en werk ik die verder uit.

M: In zekere zin zit je nog niet zo ver van de muziekpraktijk waar Bach zelf in werkte. Het was vaak improvisatorisch en ad hoc, er moest last minute gezocht worden naar muzikanten voor de mis van de volgende week. Er is veel kritiek gekomen op de beweging die het werk van Bach zo authentiek mogelijk wilde uitvoeren, want de Basso Continuo was vaak eerder een soort jazz-improvisatie. Er was een baslijn waarop verder werd geïmproviseerd.

S: Ik heb het zelf ook soms moeilijk met hoe heilig over bepaalde dingen wordt gedaan. Er bestaan zoveel regels voor hoe iets moet uitgevoerd worden en dat resulteert in stress of angst dat je het niet goed zult doen. Dan zit je heel erg in je hoofd te piekeren over hoe het nu weer zat met die versieringen en die voorslag of die trillers. Maar eigenlijk denk ik dat Bach niet zo’n man was. En hij heeft nooit voor accordeon geschreven, hij heeft het instrument nooit gekend dus ik mag doen wat ik voel dat ik met die muziek mag doen. Het is een tweestrijd in mijn hoofd, maar deze voorstelling is het perfecte bad om te experimenteren.

“Er bestaan zoveel regels voor hoe iets moet uitgevoerd worden en dat resulteert in stress of angst dat je het niet goed zult doen. Maar eigenlijk denk ik dat Bach niet zo’n man was.”

M: Ik heb mij in dat onderwerp verdiept. Jonge gezelschappen en muzikanten zoeken naar manieren om losser om te gaan met repertoire, want het wordt in zekere zin doodgemaakt. Het wordt een museum. Alleen al de stress die het oplevert voor muzikanten is verschrikkelijk, maar ook het plezier voor het publiek valt soms een beetje weg. Alsof je naar een examen gaat luisteren.

S: Het komt dan inderdaad vaak neer op wie er de beste uitvoerder is, terwijl het toch over het gevoel zou moeten gaan en hoe je dat overbrengt. Of je dat nu volgens de regels doet is voor mij minder belangrijk, want wie heeft die regels ooit verzonnen? Op een bepaald moment werden die vastgelegd en dan was het zo.

M: Nochtans is dat een relatief recente evolutie. Na zijn overlijden is Bach ongeveer honderd jaar in een vergeethoekje geraakt. Dan vindt Mendelssohn de Matteüs Passie terug en maakt meteen coupures in het materiaal, hij gooit er vanalles uit. Van die onaantastbare heiligheid was geen sprake. Hij hanteerde een eerder pragmatische aanpak, afgestemd op welke muzikanten en ruimtes beschikbaar waren. Daaruit vloeit een ander soort enthousiasme voor het werk. Het is heel

fascinerend wat jullie nu gaan doen omdat het een mooie en andere manier is om met de oudere bronnen binnen ons muzikaal erfgoed om te gaan. Je staat jezelf toe er iets van jezelf in te leggen.

Wat wil je er zelf in kwijt?

V: Ik zou oorspronkelijk vormen van hedendaags lijden zoeken en die in de Passie puzzelen. Door veel te luisteren en te lezen, viel 'het volk' me meer en meer op, parallel met de vragen die ik zelf heb over onze eigen tijd. Dat was mijn nieuwe focus. Nu bevinden we ons ergens in een mengeling van de twee waarbij Sara en ik een soort medium zijn die de verschillende stemmen kunnen verklanken. Zo zelfs dat het af en toe tegen de waanzin aanleunt zoals onze tijd voor mij tegen de waanzin aanleunt en zich laat kenmerken door een veelheid aan stemmen. In de sociale en de journalistieke media bijvoorbeeld.

“Nu bevinden we ons ergens waarbij Sara en ik een soort medium zijn die de verschillende stemmen kunnen verklanken. Zo zelfs dat het af en toe tegen de waanzin aanleunt zoals onze tijd voor mij tegen de waanzin aanleunt en zich laat kenmerken door een veelheid aan stemmen.”

De dag waarop Trump opnieuw werd verkozen, wist ik dat we opnieuw die ervaring van vier jaar geleden zouden hebben waarbij er iedere dag wel een scheet is van Trump waar het de hele dag over moet gaan. Ik vermoed dat hij dat heel doelbewust doet, want iedereen reageert. Ook ik, door ergernis of verwondering. Misschien wordt het deze keer wel erger want hij heeft nog minder tegenspraak. Elke dag staat in het teken van een bericht van die man, de leider van de wereld, want niemand lijkt echt tegen hem in te durven gaan.

Dus wat we maken zal af en toe tegen de waanzin aanleunen, maar in een vorm waarvan je je als toeschouwer niet verwijderd voelt. Ik ben op zoek naar haakjes waarmee ik een publiek in het hier en nu kan trekken om duidelijk te maken dat het gaat over hun leven hier vandaag aan de hand van het vertellen over het lijden van Jezus. Er zullen zeker ook bochten in zitten die niets met Jezus te maken hebben, maar over vandaag en hoe wij nu in deze wereld op een bepaalde manier lijden.

Iedereen weet dat het verhaal eindigt met de kruisiging. In de Passie zelf zijn er voortdurend voorafspiegelingen. Ook Jezus zelf weet dat zijn tijd gekomen is, nog voor het verraad. De Passie is niet lineair opgebouwd, het houdt eerder de logica van een droom of soort nachtmerrie aan. Er wordt bezonnen over iets dat twee stukjes geleden is gebeurd, dan volgt nog een aria die er opnieuw over filosofeert, Dus ik hoop die ervaring te evenaren door onszelf als medium te beschouwen en een soort 'newsfeed' van alle stemmen, twijfels, angsten die vandaag heersen en doorheen ons passeren.

M: Jullie vertolken samen dus een soort stem in het verhaal die iets 'openbaart'. Het scenario van de Passie is inderdaad niet spannend, iedereen weet al hoe het zal aflopen. Toch blijft het boeien, want er zitten zoveel elementen in het verhaal die iets vertellen over het transhistorische en het diep menselijke. Het mens worden van God is een centraal element in het christendom. Het verraad en de verloochening kan je nu in de actualiteit zien. Het gevoel niet meer verdedigd te worden door degene waarop je dacht te kunnen rekenen. Ik denk nu aan de situatie van de mensen in Gaza die de koning van Jordanië op bezoek krijgen. Of hoe Putin met Trump onderhandelt boven het hoofd van de mensen in Oekraïne. De machteloosheid die voortkomt uit het gevoel gepasseerd te worden en monddood gemaakt te worden. Het is een andere vorm van lijden dan het lijden aan het kruis, maar even belangrijk als menselijk aspect. Kijken jullie ook naar de intermenselijke vorm van lijden in het Passie verhaal en hoe dat te ensceneren?

V: Enorm. Ik zou graag willen dat het exact gaat over wat je nu beschrijft. Ook de vraag naar een offer houdt me bezig. Beeld je in dat de Gazanen hun land moeten opofferen, want er valt niet meer te leven in zo'n puinhoop. Of dat de Oekraïners hun grond moeten opofferen en geen lid meer mogen worden van de NAVO ook al werd het hen beloofd. Het idee van offers brengen voor andermans zonde krijgt plots een heel concrete betekenis. Als kind dat ter biecht moest gaan, begreep ik niet wat het betekende dat iemand zich opoffert ter vergeving van alle zonden, dat is een heel moeilijk concept. Nu krijgt het betekenis.

“Als kind dat ter biecht moest gaan, begreep ik niet wat het betekende dat iemand zich opoffert ter vergeving van alle zonden, dat is een heel moeilijk concept. Nu krijgt het betekenis.”

Vroeger in de kerk herhaalde ik vaak ‘door mijn schuld, door mijn grote schuld’. Ik had geen idee waar ik me als kind schuldig over hoorde te voelen. Nu word ik vaker beslopen door het gevoel dat ik te weinig doe. En we zeggen allemaal dat er maar weinig is dat we kunnen doen, hoewel we samen misschien toch meer teweeg zouden kunnen brengen.

M: Misschien werp je een andere blik door dit soort voorstellingen te maken? Het is een tijd getekend door groot pessimisme en een gevoel van machteloosheid waarin het nut en de functie van de kunsten steeds vaker ter discussie staan. Het laten zien dat er in de wereld zo’n rijk artistiek erfgoed bestaat, zou toch onze blik moeten openen voor het feit dat er in de kunsten iets typisch en noodzakelijk menselijks schuilt. Toch heb ik het gevoel dat er vanuit de overheid vandaag geen duidelijke visie is op waar de kunsten nu toe dienen. Waarom doen we dit? Wat is jullie antwoord op die vraag?

C: Ik vind het belangrijk dat de kunsten niet één functie toebedeeld krijgen, maar dat ze multifunctioneel zijn. Er is niet één sluitend antwoord op die vraag. Als ik het betrek op wat we nu aan het maken zijn, zie ik de choralen in de Passie als een afspiegeling daarvan. Niet begrijpen wat er gebeurt, maar toch samen blijven. Het proberen na te denken en te analyseren als een manier om vat te krijgen op je omgeving, maar vooral toch ook doorvoelen en samen zijn en op die manier betekenis creëren.

“Ik vind het belangrijk dat de kunsten niet één functie toebedeeld krijgen, maar dat ze multifunctioneel zijn. Ik zie de choralen in de Passie als een afspiegeling daarvan. Niet begrijpen wat er gebeurt, maar toch samen blijven.”

Ik zing in het Antwerp Queer Choir en daar zingen we nu bij toeval de Johannes Passie. In onze encensering gaat het over de weg en het lijden van iemand in transitie. Het koor treedt op als de gemeenschap die het hoofdpersonage en ook elkaar troost. De kunsten bieden dan een mengeling van het kunnen in vraag stellen, maar ook mogelijkheden om er voor elkaar te zijn. Voor iemand die zich heeft ontdoopt, is het bezig zijn met de twee Passies tegelijk best een intens jaar!

V: Ik vind het ook gek dat mensen voor erfgoed vaak meer begrip hebben. De kunst die de geschiedenis overleeft, geeft een fond als mens. Het geeft een teken dat we hier al lang zijn en enorme dingen hebben verwezenlijkt. Kunst lijkt de beste geleider voor dat inzicht. Dan is het maar een kleine stap om daaruit te concluderen dat je kunst levend moet houden. Het is de taak van de maatschappij om dat te ondersteunen. Kunst zal blijven bestaan, ook zonder subsidie. Er zal alleen veel minder worden geproduceerd.

M: Wat nu subsidie heet, is gelijkaardig aan de toelage die Bach kreeg. Het geld voor kunst doorheen de geschiedenis kwam altijd wel ergens vandaan, van de kerk of een vorst. Kunstenaars hebben steeds het meeste werk kunnen produceren in loondienst. De discussie kan gaan over de vorm, maar of er geld voor voorzien moet worden, is nooit de kwestie geweest. Er zijn altijd mensen bereid geweest geld neer te tellen voor de kunst. De Matteüs Passie opvoeren zal in de tijd van Bach een dure onderneming zijn geweest. Zeker als je weet dat er steeds argwanend is gekeken naar muziek in de kerk omdat het een soort lichamelijke aanwezigheid brengt in het woord van God. Kerkvaders als Augustinus vroegen zich af of muziek in de kerk wel okee was omdat hij zich meer door de muziek liet vervoeren dan door de inhoud van de liederen. Achterdocht en het belang om het toch te doen, gaan wel vaker hand in hand. Het gevoel van samen zijn, zoals je ook beschreef over je ervaringen in het Lemmens, wordt tastbaar.

S: Muziek is zeker een verbindende factor.

M: Het klinkt alsof deze voorstelling het woord kan overstijgen ten voordele van het gevoel samen te zijn. Dat is iets waar filosofen alleen maar jaloers op kunnen zijn.

4. CURRICULA VAN DE MAKERS

Valentijn Dhaenens is een Vlaams theater- en filmacteur. Hij studeerde in 2000 af als meester in de Dramatische Kunst aan het Conservatorium van Antwerpen. Hij is medeoprichter van theatergezelschap SKaGeN dat sinds 2006 geniet van structurele subsidiëring van de Vlaamse Gemeenschap. Sinds 2017 is hij een van de vaste gezichten van het Brusselse stadstheater KVS. Zijn doorbraak op de planken kwam in 2009 met zijn zelf geregisseerde monoloog: *"DegrotemonD"*. De show was een ode aan de redevoering. Van deze voorstelling en ook zijn opvolger *"DeKleineOorlog"* maakte Dhaenens internationale versies en toerde ermee de wereld rond van de US over Azië, Canada tot in Australië. Met zijn derde monoloog *"Onbezongen"* won hij de Fringe First Award en de Lustrum Award op het Schotse theaterfestival *Edinburgh Fringe*. Voor zijn versie van *Het Gezin Van Paemel* werd hij bekroond met de prijs van de acteursgilde in 2022 en geselecteerd voor het Vlaamse Theaterfestival.

Sara Salvéris (Gent, 1985) studeerde accordeon bij Philippe Thuriot aan het conservatorium van Gent. Ze werkte mee aan verschillende folk- en wereldmuziekprojecten en trad op in binnen- en buitenland. Sinds 2017 besteedt ze een groot deel van haar tijd aan eigen composities en werd hier in 2022 voor bekroond met de Flanders Folk Award voor beste album. In 2018 debuteerde Sara met 'Trapped in Sight'. Een emotionele soloplaat met muziek voor accordeon die ze maakte na de zelfmoord van haar zus in 2017. In 2020 volgde 'Equinox', een tweede solo-cd met eigen muziek. Het Festival van Vlaanderen Kempen gaf Sara een compositieopdracht voor Poesia Divina, het poëtische luik van het festival Musica Divina, in september 2021. Ze maakte een compositie geïnspireerd op een psalm van Sylvie Marie. Vanaf najaar 2021 was haar muziek ook te horen in de voorstelling 'Het Gezin van Paemel' in samenwerking met Valentijn Dhaenens. In 2024 bracht Sara een derde album uit, 'Pendulum' met nieuwe muziek voor accordeon en strijkkwartet. Hierbij draait alles om verbinding. Doorheen de jaren werkte Sara samen met componist Frederik Neyrinck, Finse zangeres Aino Peltomaa, sopraan Louise Kuyenhove, acteur Giovanni Brand, klarinettist Jean-Philippe Poncin en vele anderen.

Chloé Wasselin Dandre (°1996, Frankrijk) behaalde een diploma Graphic Design in Parijs, en een Bachelor Scenografie en Kostuumontwerp aan Toneelacademie Maastricht. Voor haar is theatervormgeving spelen met symbolen, rituelen, perceptie, ruimte en tijd. Ze ontwerpt werelden in beweging die medespelers worden voor de performers. Ze werkt graag met analoge machines, handgemaakte objecten, sterke contrasten en gedurfde kleurkeuzes. Sinds 2021 werkte ze aan projecten in verschillende huizen waaronder NTGent, KVS, De Studio, en Theater Wuppertal. In 2023 maakte ze de scenografie voor *Schaambot*, een samenwerking tussen Valentijn Dhaenens en Musia Mwankumi.

Tineke De Meyer (1988) studeerde literatuur en werkt in het theater als freelance assistente regie en dramaturgie voor onder meer SKaGeN, NTGent, KVS. Ze werkte al met Valentijn Dhaenens mee aan *Schaambot* en *Het Gezin Van Paemel*. Daarnaast werkt ze als maker/schrijver (vaak in audio) rond de intimiteit van gesproken woord, gefascineerd door hoe we (de wereld, de ander) lezen, geboeid door vormen van aandacht en hoe we dingen weten. Dat leidt tot hybride projecten zoals *Inland Island* waarin het analoge met het digitale samenkomt, vaker met de uitnodiging aan de luisteraar om iets te ervaren in eigen lichaam dan met een eenduidige, lineaire verhaallijn. Momenteel is ze ook mede-onderzoeker aan KASK in het kader van Bauke Lievens' onderzoeksproject *The Circus Dialogues II* en sporadisch partner in woorden bij Voetvolk.

5. SPEELLIJST

do	20/03/2025 - 20u00	DEStudio Antwerpen Première
vr	21/03/2025 - 20u00	DEStudio Antwerpen
za	22/03/2025 - 20u00	DEStudio Antwerpen
wo	26/03/2025 - 20u30	GC Felix Sohie Hoeilaart
vr	28/03/2025 - 20u00	Cultuurcentrum Evergem
do	03/04/2025 - 20u30	CC Strombeek
vr	04/04/2025	CC De Woeker Oudenaarde
za	05/04/2025 - 20u30	CC Gildhof Tielt (Malpertuis)
wo	23/04/2025 - 20u30	KVS Brussel
do	24/04/2025 - 20u15	Cultuurhuis De Warande Turnhout
vr	25/04/2025 - 20u00	OC 't Waaigat Zwijndrecht
vr	23/05/2025 - 20u30	Chassé Theater Breda (NL)

En uitgebreid op tournee in het seizoen 2025/2026

6. BEELDMATERIAAL

Scènebeelden worden gemaakt tijdens de generale week en zullen vanaf de dag van de première in High Res beschikbaar zijn via www.skagen.be of korneel@skagen.be.

7. INFO & CONTACT

- ❖ De voorstelling Brute Passie duurt 70 minuten zonder pauze (inschatting voor de première)
- ❖ Voor alle vragen omtrent de productie Brute Passie kunt u mailen naar korneel@skagen.be of bellen naar het nummer +32 485 63 08 74 (zakelijke leiding & coördinatie)
- ❖ Kaarten voor leden van de pers of programmatoren zijn te verkrijgen door op voorhand te reserveren via ilja@destudio.com.
- ❖ SKaGeN is te volgen via haar website skagen.be of via facebook.com/SKaGeNtheatre en [instagram](https://www.instagram.com/skagen.be).
- ❖ Voor meer informatie over de voorstellingen, technische fiches, recensies of persteksten of voor een duik in het verleden, kunt u steeds terecht op het online SKaGeN-archief via de site.